

EEEH Dergi

Eşit, Erişilebilir, Engelsiz Hayat

Sayı: 38

Nisan 2017

Editörler: Elif Emir Öksüz, Deniz Aydemir Döke.

Yazım Denetimi: Gülcan Altun, Pınar Yavuz.

Web Sorumlusu: Burak Sarı.

Ses Teknik Destek: Engin Albayrak.

Yayınlayan: Engelsiz Erişim Derneği.

İletişim Bilgileri:

Web: <http://eeeh.engelsizerisim.com>

E-posta: eeehdergi@gmail.com

Facebook: www.facebook.com/eeehdergi

Twitter: www.twitter.com/eeehdergi

İçindekiler

İçindekiler	2
Editörden	3
Bağımsızlık Şahane Oy Kullanmak Bahane	4
Bu Defa Benim Oyum da Gizli	7
Bağımsızlığın Melodisi	10
Sokaktaki Sınırsız Yabancılar	12
Yok Saymanın Dayanılmaz Hafifliği	17
Bir İş Görüşmesi	19
Mış Gibi Yapmak Huzursuzluk ve İlgisizliğe Sebep Oluyor	21
Hevesim Kursağımda Kaldı.....	23
Kör Oyunlarının Değişimi ve Değiştirdikleri.....	28

Editörden

Merhaba Değerli Okurlar,

Ülkenin gündemi seçim olunca, seçimde de ilk defa engelsiz oy kullanılınca, haliyle EEEH Dergi gündemi de biraz seçim odaklı bu sayımızda. Öncelikle Engin Yılmaz engelsiz oy kullanabilme noktasına nasıl geldiğini, yani işin mutfağında neler olup bittiğini bizlerle paylaşıyor. Mürşide Ciğerlioğlu ve Bahar Yavuz, engelsiz oy kullanan EEEH dergi yazarları olarak kişisel deneyimlerini, mutluluklarını ve bu olayın önemini bizlere aktarıyor. Bu ay yepyeni bir konuk yazarımız var, Beyza Ünal. Beyza engelli bir kadın olarak sokaklarda ve profesyonel hayatın içinde olmayı ve insanların, konu engelliler olunca kişisel sınırları yok sayışını anlatıyor. Bu yazı hepimizin kendinden çok şey bulacağı bir yazı, tıpkı Sevgi Mart'ın yazısı gibi. Ne dersiniz bir kör sizce parfüm satın alır mı, almak ister mi, alabilir mi? Başka bir açıdan soralım, bir parfüm satıcısı, bir körü görür mü görmez mi? Bazı insanların, engellilere yönelik tutum ve davranışları bizi çileden çıkarabiliyor. Konu bir iş görüşmesiye bu insanların tutum ve davranışları maalesef bizim için çok belirleyici olabiliyor. Meral Sözen bu ay bize Berna'nın iş görüşmesini anlatıyor. Bir bakın bakalım, nasıl geçmiş Berna'nın görüşmesi. İnsanların engellilere yönelik tutum ve davranışlarını etkileyebilmek için çeşitli yollara başvurulur; örneğin ayrımcılığın suç kapsamına alınması gibi. Bazen de farkındalık artırma etkinlikleri ya da eğitimleri düzenlenir. Bazı etkinliklerde göz bağlama, tekerlekli sandalyeye oturma gibi simülasyonlar yapılır. Biz engellilerin hiç hoşlanmadığı bu yöntem, bilim insanları tarafından mercek altına alınmış ve sonuçlar Elif Emir Öksüz'ün yazısında aktarılmış. Gülcan Altun, üzerine düşeni yapmış ve yaklaşan Engelsiz Filmler Festivali'ni ve bu yılki yenilikleri bizlere aktarmış. Festival bu yıl Ankara dışına açılıyor, aman ha kaçırmayın. Ne dersiniz körler sizce video ya da bilgisayar oyunu oynayabilir mi? Oğuzhan Al, bu konuda detaylı bilgiler veriyor ve bu oyunların potansiyel olumlu etkilerinden bahsediyor. Oyun sevenler buraya.

Gelecek sayımızda buluşmak üzere, hoşça kalın, baharın tadını çıkarın.

Bağımsızlık Şahane Oy Kullanmak Bahane

Engin Yılmaz

engin_yilmaz@yahoo.com

Sayı 38, Nisan 2017

Bizler için seçimde tek başına oy kullanmanın anlamı, yalnızca birinin yardımı olmadan iş yapabilmenin mutluluğu değil. Bu, birey olmak, bu, insan olabilmek, en temel demokratik hakkı kullanabilmek demek. O nedenle Engelsiz Erişim kurulduğundan bu yana engellenmişlik saydığımız konuların başında geliyordu seçimler. Birinin refakatiyle oy kullanmak kader olmamalıydı, tıpkı ineneğimiz durağı birine sormak, ATM'den başkasının yardımıyla para çekmenin doğal gerçeklik olmadığı gibi. Oyumuzun bir tek bize gizli olması, kaçınılmaz son olmamalıydı, tıpkı noterlerde şahidin, sınavlarda okuyucunun, iş yerlerinde atıl bırakılmanın bilimsel gerçeklik olmadığı gibi.

İşte tam da o sebeple, yıllardır, arıyoruz, yürüyoruz, bağıırıyoruz mümkün olan her yere, her yetkiliye. Diyoruz ki aslında tek başına oy kullanmak mümkün, Abd'liler elektronik sistemle, Avrupalılar şablonlarla çözmüşler bu işi. Bıraksanız sözü ve kararı, biz de yapabiliriz bir benzerini.

Olmamıştı bugüne dek. Aşamamıştık bürokrasiyi, hukuk diye yasa diye önümüze konan kalın duvarları. 2015'teki Kasım seçimlerinden sonra, bir daha karar vermiştik hep beraber. Eskisi gibi olmamalıydı artık. Önce Aralık 2015'te ziyaret ettik YSK'yı, sonra tüm STK ve parti temsilcilerinin katılımıyla bir çalıştay yaptık birlikte. Talep belliydi, tek başına oy kullanmak, ama YSK'nın derdi engelli seçmen sayılarını bilmekti. Onlara göre zemin katlara verdiler mi engelli seçmenleri her şey çözülecekti. Öyle böyle derken, en azından web sayfalarının erişilebilirliğini sağlamayı başardık. Ama esas talep yine havada kalıyordu. YSK yasal dayanağı olmadığını öne sürüp yine refakatçilere bırakıyordu körlerin iradesini. Demiştik ya, hiç bir şey eskisi gibi olmamalı diye bir deneme daha yapmaya karar verdik. Madem siz yapmıyorsunuz, bari dileyenlere fırsat

verin kendi şablonlarıyla sandığa gidebilsinler. Bu süreçte pusula boyutlarını öğrendik bir YSK temsilcisinden ve tam bu boyutlarda, üstünde iki bölme olan bir şablon tasarlayıp bir video, bir dilekçeyle başvurduk YSK'ya. Dedik ki, en azından izin verin isteyenler bu şablonla kullansınlar oylarını. Sonuç şaşırtıcıydı, YSK böyle bir şablonun kullanılmasına engel bir durum olmadığından, izne de gere yok dedi.

İşte dananın kuyruğu ondan sonra koptu. Biz bu haberi aldığımızda tarih 30 Mart'tı. Yani seçimlere 18 gün vardı. Ve haber duyulunca bir anda Engelsiz Erişim'in e-posta kutusu doldu, GETEM'in telefonları susmaz oldu. Türkiye'nin dört bir yanından şablon talebi yağıyordu. İyi de bu kadar talebi nasıl karşılayacak, herkese tek tek onları nasıl gönderecektik. Bu işleri, kim nasıl yapacaktı. Üstelik herkese şablonların ulaşması için sadece bir haftamız vardı. Tüm Engelsiz Erişimciler bir nefere dönüştü tam bu anda. Kimimiz iletileri kontrol ediyor, kimimiz duyuruları yapıyor, kimimiz telefonlarla boğuşuyordu. Bence sonuç kadar süreç de önemlidir ve bir avuç insan tüm ülkenin erişilebilir oy kullanımının yükünü almak durumunda kalmıştı hiç karşılık beklemeden. Tam burada gönüllü Boğaziçi Üniversitesi öğrencileri devreye girdi, GETEM konuya büyük bir mesai harcadı. Levent, Adem Ağabey, Bahar, Ayça gece 10'lara kadar kaldı gönüllü öğrencilerle GETEM'de. Tüm gönderiler tek tek pakelendi ve gönderildi isteyenlere.

Ve 16 Nisan geldi çattı. Kafada sorular uçuşuyordu. Sandık görevlileri gerçekten de izin verecek miydi şablonla oy kullanmamıza? Ya pusula şablona yanlış yerleştirilirse ne olurdu? Mührün basılıp basılmadığını nereden bilecektik?

Herkeste müthiş bir heyecan, biraz da tedirginlikle geldik 16 Nisana. Ama yine de bayram gününe kalkmış gibi uyandık sabah. Kimimiz uyuyamadık. Sandıklara gittiğimizde, korktuğumuz başımıza gelmiyordu, YSK kararını bildirmişti birçok sandığa, oy şablonumuzla girdik kabinlere ve bu çok çekişmeli seçimde, biz de irademizi yansıtabildik sandıklara.

İnsanlar ilk kez tek başına oy kullanmanın hazzı içinde o kadar güzel paylaşımlarda bulundu ki, bir taraftan unuttuk yorgunluğumuzu, bir taraftan da daha büyük bir sorumluluğun ağırlığını hissetmeye başladık omuzlarımızda. Evet, insanlara erişilebilirliği tattırmıştık, ama devamını getiremezsek, her şey boşa gidebilirdi. İşte bu nedenle, yeni bir mücadelenin arifesindeyiz. Hedefimiz tek başına oy kullanma hakkını yasal bir güvenceye kavuşturmak. Ancak onu yapabildiğimizde, bugünün bir değeri olacak.

Bunun için de herkesin desteğine, 16 Nisandaki coşkusuna ihtiyacımız olacak. Yani oyumuz engelsiz mücadelesi bitmedi, daha yeni başlıyor.

Bu Defa Benim Oyum da Gizli

Mürşide Ciğerlioğlu

mursidecigerlioglu@gmail.com

Sayı 38, Nisan 2017

Bundan yaklaşık 3 yıl önceydi. Dergimizin ilk sayılarından birinde “Bizimki Açık Oy Açık Sayım” başlığı ile bir yazı yazmıştım.

Bu gün yine bir seçim günü ve bu defa bizim oyumuz da gizli diye bir yazı yazabiliyorum. Nasıl oldu bu? Kısaca bu süreçten bahsedeyim.

Engelsiz Erişim Derneği olarak bir süredir oylarımızı nasıl kendi başımıza kullanabiliriz diye kafa yoruyorduk. Yapmış olduğumuz araştırmalar sonucunda dünyada da yaygın olarak kullanılan şablon ile oy kullanma yönteminin bizim ülkemiz için de makul olacağını düşünmüştük.

Bu yöntemde oy pusulası görme engellilerin yazı yazarken kullandığı tablet şekline benzeyen bir şablonun içine oturtuluyor ve görmeyenler mührü bu şablon üzerindeki bölmelerden birinin üzerine basarak oyunu kimseye ihtiyaç duymadan kullanabiliyorlar. Engelsiz Erişim Derneği olarak bu yöntemi çeşitli faaliyetlerimizde kullanarak görme engellilere bu yöntemi tanıtmayı ve alıştırmayı amaçlayan çalışmalar yapmıştık. Aynı zamanda talebimizi de çeşitli vesilelerle YSK’ya iletliyorduk. Son olarak 3 Aralık 2015 tarihinde Eğitimde Görme Engelliler ve Görme Engelli Hukukçular Derneği ile YSK’yla bir görüşme yaparak YSK’dan oylarımızı yalnız kullanabilmemiz için bir çalışma başlatılacağına dair bir söz almıştık. Bununla ilgili kapsamlı güzel bir çalışma da yapılmıştı gerçekten ama henüz çalışmaların tamamlanmadığını, o sıralarda sürmekte olduğunu söyleyebiliriz.

Referandum kararı açıklanır açıklanmaz Engelsiz Erişim Derneği hummalı bir çalışma içerisine girdi. Bu gün birçok görme engellinin oyunu kullandığı şablon hazırlandı ve

YSK'ya iletildi. YSK bu şablonların kullanımını onayladığı gibi tüm görevlilerine bilgilendirme yaptı. YSK'dan da olur çıkar çıkmaz, Engelsiz Erişim Derneği bastırılmış olduğu 5000 kadar oy şablonunu, imza cetvelini YSK kararını kabartma ve matbu yazı ile birlikte talep eden görme engelliler kurumlarına ve şahsen başvuran kişilere ilettiler. Online ve canlı seminerlerle bu şablonların kullanımını görmeyen seçmenlere anlatarak kişilerin kafalarındaki soruları cevaplandırdı. Bu süreci kısaca böyle anlattıktan sonra bu gün yaşadıklarımı ve bende uyandırdığı duyguları sizlerle paylaşmak istiyorum.

Bu gün evden çıkarken kendimi çok halsiz ve bitkin hissediyordum. Yapmam gereken çarşı işlerini ertelemeye karar vermiştim. Oyumu kullanıp hemen eve dönüp yatmayı düşünüyordum. Bu düşünceler ile evden çıktım. Bu arada telefonuma gelen "oyumu yalnız kullandım hiçbir sorun çıkmadı bu harika" gibi bildirimler beni evden çıkmaya zorlamaya başlamıştı. Sokağa çıktığımda her seçim gününde gördüğüm o güzel havayı yine hissettim. Kadın, çoluk çocuk, yaşlısıyla genciyle ailece oy kullanmaya giden mahallelinin tatlı telaşı yine bayram havasını çağırıyordu. Kimin ne oy verdiğini bilmeden insanların birbirlerine hayır temennilerinde bulunduğunu duymak çok güzel duygular uyandırdı. Derken bu hislerle oy kullanacağım okula vardım. Okulda görevli gençler hemen yanıma gelerek sandığa gitmeme kadar nezaketle bana eşlik etti. Sandık görevlisi daha ben bir şey söylemeden, "Pusulayı şablona yerleştirelim mi?" diye sordu. İşte bu soru benim için çok özeldi. Çünkü belki de ilk defa beni gören biri ne yapacağını bilmez hale düşmemiş ve benim kendimi anlatmam gerekmemişti. Bu şu demekti aynı zamanda, toplumda benim varlığım kabul edilmiş, benim ihtiyaçlarım fark edilmiş ve bunun için tedbir alınmıştı. Zorlanmadan kimseyi ikna etmeye çalışmadan sıradan olabilmenin hafifliğini yaşadım. Engin'in bu gün yazdığı gibi "erişilebilir olunca ne kolay hayat." Pusulayı şablona yerleştirdiler, ben yerlerini öğrendim ve sandığa gittim. Arkadan kulağıma gelen sesler " Bu ne kadar güzel oldu, çok iyi oldu" gibi sözlerdi. Bu duyduklarım şu hissi bende tekrar uyandırdı, aslında hiç kimse kimseyi taşımak istemiyor. Yani sanmıyorum ki hiçbir gören bir görmeyenin işini yapmak istesin. Sadece ne yapacağını bilmiyor ve kolay olan yöntemi seçerek onun yerine onun işlerini yapıyor.

Ve biz görmeyenler Şu konuda rahat ve cesur olmalıyız. Kendi iŐlerimizi kendi yöntemlerimizle çözüme konusunda kararlı olmalıyız.

Tabii bu da bağımsız hareket kabiliyetine sahip olmak ile başlıyor. Bunu da meŐhur Őarkımızdaki Şu iki mısra ile özetleyebiliriz. “Al bastonunu çık dışarı, sorununa kendin ara çözüümü”

Bu gibi çalışmaların, birbirini tetikleyerek geliŐtirmesi gibi sonuçları da oluyor. Örneğın; sesli betimleme çalışmaları başladığında birkaç film çalıŐması ile başlamıştı. Ancak daha sonra sesli betimlemeli tiyatrolar, semah gösterileri ve son olarak bale gösterisini de izledik. Bundan esinlenerek müze çalışmaları vs. başladı. Kurumlar birbirinden etkilenerek kendilerinde görmeyenler için bir Şeyler yapma ihtiyacı duyuyorlar.

İnanıyorum ki bu tür çalışmalar yaygınlaŐtıķça toplumdaki yerimiz saėlamlaŐacak ve erişilebilir hayat kurma yükü bizim omuzlarımızdan kalkacaktır.

Oyumu güzel bir Şekilde kullandıktan sonra içime dolan müthiş enerji ile eve dönerken market alışveriŐimi yaptım ve hatta kuaföre uğrayıp fönümü bile çektirip eve öyle döndüm. Öyle ki bu yazıyı yazabilme gücünü kendimde buldum.

Yazımı sonlandırırken Şu temennilerimi de sizlerle paylaşmak istiyorum. Evet, bu seçimde YSK Şablon ile oy kullanmamızı destekledi ve tüm görevlileri bilgilendirdi. Yani kurumsal olarak sahiplendi ancak Şablon basma ve dağıtma işini Engelsiz Erişim Derneği üstlendi. Bundan sonraki seçimlerde bu sürecin tamamını YSK'nın üstlenmesini umuyorum. Bu süreçte emeği geçen tüm arkadaşlarıma ve bu mücadelemizde bizi yalnız bırakmayan, Şablon ile oyunu yalnız kullanan görme engelli seçmenlere çok teŐekkür ederim.

Bağımsızlığın Melodisi

Bahar Yavuz

psybahar@gmail.com

Sayı 38, Nisan 2017

Biz insanlar şu yeryüzüne ayak bastığımız ilk andan beri, çok şeyler yıkıp yenilerini yaptık, nice kapıları yerlerinden oynatıp nicelerini bir sonraki ihtiyaçlarımız belirene dek varlık gösterecek biçimde inşa ettik! Kimliğimiz, inancımız, görüşümüz ne olursa olsun, kendimizi var ettiğimiz her adımda efsaneler anlattık, kahramanlık hikâyeleri yazdık. Bazen attığımız her adım kazındı belleğimize, bazense yer eden yalnız parıltılarıyla göz dolduran dönemeçler, başarılar oldu.

Bugün körlük kimliğim üstünden, kendim olduğum dakikaların üstünden EEEH okurlarıyla beraber geçmek istiyorum. Son adım tabii ki, tam da beklendiği gibi YSK'ya dilekçemizin ardından gelen oy şablonuyla engelsiz oy kullanma deneyimi olacak.

İlklerimiz, nerede, nasıl, hangi şartlar altında olursa olsun bizi rutinlerimizden çok daha başka bir alana taşır, çok daha farklı bir hissiyat içinde yakalarız kendimizi. Umudu da korkuyu da ekip biçtiğimiz yer hep bu “hiçbir şeyin, eskisi gibi olmayacağı anda” gizlidir.

Bastonu ilk elimize aldığımız an, ilk defa yaptığımız yolculuklar, bir işimizi ilk kez kendi başımıza tamamladığımız o dakika, bir sınava tek başımıza girdiğimiz o ilk sefer, kendimizi kendimiz gibi hissedebildiğimiz her an... Tümünün hikâyeleri uzayıp giden, nice yollar kat eden bir vagonlar dizisi gibidir. Ne kadar dolaşırsanız o kadar ait hissedersiniz kendinizi.

Peki ya bize ilki yaşatan o ŞEY?

Çok basit, çok temel, çok kolay yapılabilen/erişilebilen bir şablonun bize neler hissettirdiğine, biz bu deneyimi yaşarken başkalarına neler düşündürdüğüne bir bakmak ister miyiz?

5000 şablonun her birinin ağzından hikâyelerini dinlemek ihtimali yeterince merak uyandırıcı mı?

Yıllardır süregelen mücadelenin mutluluğa son adımı, “herkesle aynı anda, erişilebilir bir oy” kullanmış olmanın verdiği tarifsiz sevinç, ülkece beklentimiz ve sonraki adımlarımız her ne olursa olsun, görmeyen bireylerin de bu süreçte herkes gibi, bir vatandaş olarak varlık gösterdiğinin açık bir işareti niteliğindedir.

İşte bu yüzden, tam da sandık görevlilerinden “Kendi başına oy kullanabilir...” “Kendi başına imza atabilir!” gibi, herkesin standardı, bizim özgürlük mücadelemizin minik yankıları sözcükleri duyuşumuzun eşliğinde şablonca sözcükler dökülebiliyor kalemimizden: “İlk insanlarla dolu bir yerlerde bulduğumda kendimi, koşuşturmalar, heyecanlı yüzler gördüm. Kıpırtılarında benim içimdeki heyecanın bir benzeri olduğunu biliyordum. Beni oluşturan her bir zerreciğin içinde, nasıl ilk defa farklı bir amaca hizmet edeceğim yazılıysa, onların hareketliliklerinde de daha tecrübe edilmemiş bir edimin belirsizliğinin coşkusu vardı. Benim gibi katlanan, paketlenen yüzlerce şablon, gülen, şakalaşan, harıl harıl çalışan onlarca elin sahipleriyle yıllardır beklenen bir bestenin motiflerini oluşturuyordu. Biz insan onuruna yakışan, onu her şeyden evvel bağımsız bir birey olarak kabul eden evrensel değerlerin melodisine eşlik ediyorduk. Küçük, kâğıttan bir şablon umut demektir, özgür irade demektir, bir sonraki adım için koca bir enerji topu demektir! Bense izini taşıdığım hatıranın huzuruyla, bir sonraki basamağa gözlerimi dikmiş, bekliyorum.”

Sokaktaki Sınırsız Yabancılar

Beyza Ünal

beyzaunal7@gmail.com

Sayı 38, Nisan 2017

Merhabalar herkese,

İsmim Beyza. 30 yaşındayım. ODTÜ Klinik Psikoloji Doktora Programı öğrencisiyim. Özel bir ofiste klinik psikolog olarak çalışıyorum. Fiziksel engelli bir kadın olarak, hem kendi yaşantımı anlamlandırabilmek hem de toplumsal mücadelede yer alabilmek adına, engellilik üzerine düşünüyorum, çalışıyorum, okuyorum ve şimdi de yazıyorum – çünkü feminizmden de bildiğiniz gibi, kişisel olan politiktir.

EEEH Dergi'deki ilk yazıma da bazı sorularla başlamak istiyorum: Katıldığınız (ve hatta sizin düzenleme kurulunda olduğunuz) bir etkinlikte, etkinliğe davetli uzmanlar çocukmuşsunuz gibi başınızı okşadı mı hiç? Peki ya, asansöre birlikte bindiğiniz kadının, birden saçlarınıza dokunarak, ama aynı zamanda siz orada değilmişsiniz gibi yanınızdaki kişiye “Ne güzel saçları var...” dediği... Ya da hiç tanımadığınız birinin bulduğu ilk fırsatta sizi yanaklarınızdan sevip “Tabii, senin hayatın zor, ama öbür dünyada mükâfatını alacaksın” ya da “Sen yine şükret, senden daha kötüler de var” şeklinde kendince teselli etmeye çalıştığı oldu mu? Engelli bir birey değilseniz, çoğunuzun bu sorulara “Hayır” cevabı vereceğini biliyorum. Ancak, tekerlekli sandalye kullanan engelli bir kadın olarak, ben dışarıya bunlarla ve daha fazlasıyla karşılaşma ihtimalimin olduğunu bilerek çıkıyorum. Daha fazlası derken de, örneğin, ailemle bir mağazadayken, içerideki yaşlı bir adamın bana zorla beğendiğim bir şeyi hediye olarak almak isteyişinden ya da evimizin yakınındaki bir alışveriş merkezinde sıklıkla karşılaştığımız ama tanışmadığımız bir başka adamın beni her gördüğü yerde gelip yanımdaki kişilere “Kendisi harika bir insan, çok da güzel gülüyor, ben böyle bir şey görmedim” gibi şeyler demesinden bahsediyorum.

Bu insanların yaptıkları ve söyledikleri böyle anlatınca ne kadar masum geliyor aslında değil mi? Bir şekilde hepsi de hayatının zor olduğunu düşündükleri bir kişiye biraz şefkat göstermek, biraz moral vermek ve biraz da yardım etmek istiyor gibi görünüyorlar. Oysa bütün bu davranışların altı engelliliğe ve engellilere yönelik bir sürü önyargıyla dolu olduğu için, yaptıkları bana ve benim ait olduğum alt gruba yardım etmekten çok zarar veriyor. Böyle bir toplumda yetişmiş olan engelli bir birey olarak, bunları fark etmek ve bunlara karşı çıkmak zaman zaman o kadar zorlaşıyor ki, kendinizi bu davranışların sonucunda neden öfkelenmiş olduğunuzu anlamadığınız, anlarsanız da bir türlü ifade edemediğiniz bir durumda buluyorsunuz. Ben de bir süredir, bu davranışlarla karşılaştığımda tam olarak neye öfkelenmiş olduğum ve bunu nasıl ifade edebileceğimi düşünmeye çalışıyorum; bu çabamı sizinle de paylaşmaya ve sizi de benimle beraber düşünmeye davet etmeye karar verdim.

Öncelikle engelli bireylerden izin almadan onların bedenlerinin herhangi bir bölgesine ya da bağımsız hareketlerini sağlayabilmek için kullandıkları cihazlara dokunma hakkını insanların kendinde nasıl bulduğu kısmından başlayayım. Bunun, yalnızca engellilerin yaşadığı bir sorun olmadığını ziyadesiyle farkındayım. Ancak, toplantıda başımı okşayan adamın ya da asansörde saçıma dokunan kadının sınırları benzer şekilde ihlal edilse, büyük bir olasılıkla buna karşı çıkacaklarını da biliyorum. Çıksınlar da zaten, kişisel sınırların korunması herkesin en doğal hakkı. Buradaki sorun, engelliler söz konusu olduğunda, onların engeli olmayan kişiler tarafından yardıma muhtaç ve bağımlı kişiler olarak görülmelerinden ve bu nedenle kendilerinin sahip olduğu bireysel haklara sahip olduğunu göz ardı etmelerinden kaynaklanıyor. Dolayısıyla, böyle bir duruma maruz kalan engelli birey, etkinliği düzenleyen topluluğun başkanı olsa dahi, kendisinden izin alınmasına gerek duyulmayan ve engeli olmayan kişilerden daha alt bir konuma sahip olan biri olarak algılanıyor. Yazının en başında belirttiğim gibi, engelli birey çocuksulaştırılıyor diyeceğim ama zaten çocukların kişisel sınırlarının ihlali de çok büyük bir sorun değil mi? Benzer şekilde, “yardım etme” niyetiyle fiziksel engelli bir kişinin isteği dışında tekerlekli sandalyesini itmeye başlamak ya da bir körü bastonundan tutup sürüklemek de, kişisel sınırların ihlal edilmesi nedeniyle destek olmaktan çok köstek olmaya bir örnek olarak verilebilir. Burada da, bu kişiler, yine

bağımsız birer birey olarak ihtiyaç duydukları yardımı ne zaman, ne şekilde ve kimden alacaklarına kendileri karar vermesi gereken kişiler gibi değil de, verilen yardımı olduğu gibi, şükran ve minnetle kabul etmesi gereken kişiler gibi düşünülüyor. İşin kötüsü, bunları sorgulamaya başlayana kadar, engelliler kendilerini böyle “yardım”lara öfkelenedikleri için artan suçluluk hisleriyle baş etmeye çalışırken bulabiliyorlar.

En başta sorduğum sorulara bağlı olarak, beni en çok öfkeliendiren bir diğer durum da, bu ülkede benimle ilgili konuların bile muhatabı olarak görülmemem, benim saçımdan bahsedilirken ben orada değilmişim ya da söylenenleri anlamıyormuşum gibi bir konuma koyulmam diyebilirim. Bir yurt dışı seyahatinden dönerken benim yönlendirmelerimle uçaktan inmeme yardımcı olan destek elemanlarının, beni tekerlekli sandalyeme yerleştirdikleri an babama dönüp: “Hanımefendinin soyadı neydi?” diye sormalarını başka nasıl açıklayacağımı gerçekten bilemiyorum, ama genelde fiziksel kısıtlılığımın başka insanların gözünde birden bütün diğer alanlara sirayet ettiğini hissediyorum. Bu, fiziksel engelimden bağımsız, örneğin akademik başarılarımın da, engelime rağmen yaptığım şeyler olarak algılanmasına da neden olan bir durum aslında. Oysa burada şu kısmı netleştirmemiz gerekiyor: Ben bir şeyleri fiziksel engelime rağmen değil, ülkemizdeki fiziki düzenlemelerin yetersizliğine ve toplumsal önyargılara rağmen başardığımı düşünüyorum. Gördüğümüz gibi, bu durum, herhangi bir engelin tamamen hayatı kısıtlayıcı bir şey olduğu ve engelimize rağmen bir şeyler yapıyor olduğumuz düşüncesinden oldukça farklı – ki engelliliğin bu şekilde algılanması da bizi bu yazıda değineceğim son noktaya getiriyor.

Buradan şöyle devam edeyim... Ben insanların yaşamlarının kolaylığı ya da zorluğuna, hayattan ne kadar keyif aldıklarına, ne kadar sıkıntı çektiklerine ilişkin yorumlar yapmıyorum ve normal olanın bu olduğuna inanıyorum. Türkiye’de yaşayan engelli bir kadın olarak hayatımın kolay olduğunu söyleyemem. Ancak ne yaşadığım hakkında en ufak bir bilgisi olmayan bir insanın, yaşamımın asıl öldükten sonra alacağım mükâfatlarla başlayacağını ve o zaman mutlu olacağımı söylemesini anlamsız buluyorum çünkü hayatımın, yaşamaya değer olması için hiçbir zorluk çekmiyor olmam gerektiğini düşünmüyorum. Öte yandan, daha rahat hareket edebilmeyi tabii ki ben de

istiyorum. Ancak, bu nedenle ne kadar sıkıntı çektiğime, engelli bir kadın olarak hareket kısıtlılığım ile birlikte hayattan ne kadar keyif aldığımı ya da alamadığıma dair yorum yapabilecek tek kişi benim. Bu yorumu da yalnızca kendi deneyimim üzerinden yapabilirim. Başkasının benden “daha kötü” durumda olduğunu düşünüp halime şükretmemin anlamı yok, çünkü benim de aynı şekilde onun hayatına dair bir bilgim yok. Yalnızca farklı durumu hakkında önyargılara sahibim, bu da bana onun hayatının kolaylığı ya da zorluğuyla ilgili yorum yapma hakkını vermiyor. Bu nedenden dolayı da, insanların neye ihtiyaç duyduğunu bilmeden, gidip onları teselli etmeyi veya onlara tavsiye vermeyi denemiyorum. İşe yaramayacağını veya illa işe yarayacak bir şeye de, bunu o kişinin zaten benden önce binlerce kez kendi kendine düşünmüş, yüzlerce kez de başkalarından duymuş olduğunu biliyorum.

Bütün bunlarda neye öfkelendiğimi anlamlandırma kısmı benim için daha kolaydı aslında ama bu öfkeyi nasıl ifade edeceğimi bulmakta epey zorlandım, yine de epey yol aldım. Son zamanlarda, çocuksulaştırıldığımı hissettiğim her an, karşımdaki kişiye bir çocuk olmadığımı ve bu konuda daha özenli olması gerektiğini hatırlatabiliyorum. Yok sayıldığımı hissettiğimde, hala orada olduğumu ve kendi adıma cevap verebileceğimi de belirtiyorum. İznim olmadan bedenime veya sandalyeme müdahale edenlere henüz sözlü bir uyarıda bulunmadım, ama şimdilik saçıma uzanıldığında başımı kenara çekme, öfkeyle bakma ve arkasından gözlerimi devirme gibi sözsüz mesajlarla idare ediyorum. Çok zorlandığım noktalarda ise, örneğin, mağazadaki adam bana zorla bir şeyler hediye etmek istediğinde, engelli olmayan diğer kişilere böyle davranmadıklarını, dolayısıyla benim de böyle bir şeye ihtiyaç duymadığımı söylüyorum. çoğunda da anlaşıldığımı düşünüyorum. Yine de daha çok yolum var ve en çok sınırsızca yorum yapanları durdurmakta zorlanıyorum. Aklındakileri boşaltıp gidiyorlar çünkü hiç karşılık bile beklemeden... Zaten asansör de hayata dair derin sorgulamaların pek yapılabileceği bir alan değil. Evet, en iyisi bunu söyleyeyim bir dahakinde: “Hanımefendi, sizinle neden var olduğumuzu, varoluşumuzu anlamlı kılabilmek için neler yaptığımızı, yine de bir eksikliğin her zaman hayatımızın ortasında durduğunu, onu doldurmaya çabalamanın ne kadar işe yarayacağını ve öldükten sonra bedenimize

ve ruhumuza ne olacağını tartışmayı çok isterdim, ama ne yazık ki ineceğimiz kata geldik. İşte, hayat da böyle bir şey. İyi günler dilerim.”

Yok Saymanın Dayanılmaz Hafifliği

Sevgi Mart

sevgi.mart@gmail.com

Sayı 38, Nisan 2017

Merhaba arkadaşlar, biliyorsunuz, ben psikolog falan değilim. Bu yazıda biraz haddimi aşarsam, bu konunun uzmanı olan arkadaşların şimdiden affına sığınıyorum. Biraz okuduğum kadarıyla, “yok sayma”, insanın, çözüm bulamadığı meselelerde, kendini savunma mekanizmalarından birisi olarak kabul ediliyormuş. Bir başka deyişle, ortada halledilmesi gereken bir mesele var; ancak, siz bu mesele ile nasıl başa çıkacağınızı bilmiyorsanız; beyniniz, o meseleyi yok sayarak; kendini korumaya alıyormuş. Şimdi bu konu nereden çıktı diyeceksiniz. Anlatayım.

Sabah, en neşeli halimle işyerime geldim. Arkadaşlarla kapı önü muhabbeti günaydınlaşma faslımızı yaparken; parfüm satıcısı bir kadın yanımıza yaklaştı. Kendini tanıttı ve elindeki parfümlerin markalarından, kokularının ne kadar kalıcı olduğundan bahsedip; herkesin bileklerine, tanıtım kokularından sıkmaya başladı. Tahmin ettiğiniz gibi, ben hariç. Ben o ortamda yokmuşum gibi; sanki hemen arkamda duran merdiven korkuluğunun bir parçası; ya da biraz uzağımdaki ağacın gölgesiymişim; ama kesinlikle, o parfümlerle ilgilenebilecek, belki beğendiği bir kokuyu almak isteyecek bir insan değilmişim gibi bir tutum sergiledi. Birkaç arkadaşım parfümlerini aldılar; ama benim içimde hep bir beklenti, “Belki herkesle işini bitirdikten sonra bana dönecektir. Hemen önyargılı yaklaşmayayım.” düşüncesi; aslında bu da yanlış biliyorum; ama aynı oksijeni harcadığım insanların, bu tarz bir davranış sergilemesini kabullenememenin çırpınışları. Kadın, işi bitince çekip gitti. Giderken de o kadar hızlı davrandı ki; ne hislerimi dile dönebilecek zamanı bulabildim; ne de bir ağaç gölgesinin ya da korkuluk eklentisinin de konuşabileceğini anlatabildim. Oysa bir müşteri adayıydım; ne de olsa, bir kokuyu beğenmem halinde, ben de onun için, 25-30 Liralık bir kazançtım; yoksa, her ne kadar, kılığım kıyafetim öyle olmasa da bir dilenci olabilir miydim? Neden olmasın. Sabahın bu saatinde, dışarıda, elinde beyaz bastonu ile bir kör. Ama kadın da haklı değil mi? Şimdi

ya ben de bir şeyler sorarsam, ya bir kokuya bakmak istersem, nasıl davranacak nereden bilsin. Yok saymak en iyi çözümdü. Düşünebildiğinden varsayımla, diğer arkadaşlarıma satış yaparken; benimle nasıl iletişim kurabileceği üzerine planlar yapmaya çalıştığı; ama zavallı beyinciği bir yol bulamayınca, “Yok say gitsin” çözümünü üretip; ortamdan hızla uzaklaştığı; ya da “Dilencinin biri, şimdi bana da yaşayacak, ya birkaç kuruş para isteyecek, ya da hayrına parfüm vermem gerekecek. En iyisi hiç bulaşmamak,” düşüncesinde olduğu sonucunu çıkardım. O andan itibaren, benim tüm neşem söndü. Kadına derdimi anlatamamış olduğuma mı yanayım? Öfkemi yüzüne haykıramamış olduğuma mı? Bir korkuluk eklentisi ya da bir ağaç gölgesi olarak görülmeme mi? Bir yandan adliyeye doğru yol alırken; bir yandan da acaba yanlış nerede, bu yok saymanın ne kadarı bizim hatamız ne kadarı toplumun önyargılarının ürünü soruları kafamda dönmeye başladı.

Olay anından bu yana, içimde bir slogan gibi; “Biz olmadan bu toplum olmaz.” cümlesi dönüp duruyor. Peki, biz bizleri, bizim toplumumuza nasıl anlatacağız? Evet, zaman zaman, üstün mücadelelerle, devlet kurumlarından birtakım haklar almayı başarabiliyoruz. Bence bunun en mükemmel örneğini de Pazar günü birçoğumuz deneyimledik ve bu ay, Engin Bey, Bahar ve Mürşide Hanımlar’ın yazılarından okuyacaksınız. Peki, bireylere karşı nasıl mücadele edeceğiz? Nasıl yok sayılmayacağız? 80 milyon insanın yaşadığı bu topluma, hangi yöntemle kendimizi anlatıp; yok sayılmaktan kurtulacağız.

Bir İş Görüşmesi

Meral Sözen

meralsozen1@gmail.com

Sayı 38, Nisan 2017

Berna, yirmi yedi yaşında, alanında bilgi ve deneyim sahibi bir genç kadın. Hafif uğultuların geldiği görüşme salonuna doğru ilerlerken, bugüne kadar pek çok iş görüşmesine katıldığı halde, hâlâ heyecanlandığını fark etti. Her görüşmenin yeni tecrübeler kazandırdığını düşününce, bu heyecandan memnuniyet duydu ve heyecanını bastırmaya çalışmaktan vazgeçti.

Berna kapıda belirildiğinde uğultular bıçak gibi kesildi, yuvarlak masanın çevresinde oturmakta olan beş kişi vardı, “Günaydın” dedi Berna, “Günaydın” cevabı üç dört saniye gecikmeli geldi. “Biraz geç anlıyorlar herhalde” diye düşünerek ilerlemeye başladı Berna; elindeki bastonuyla önce duvar kenarını sonra da masa ve sandalyenin ahşap ayaklarını yoklayarak oturması gereken yeri buldu, bastonunu katlayarak yanındaki sehpaye bıraktı. Son beş yıldır hiç görmüyordu Berna, ilk gençlik yıllarından beri hayalini kurduğu bu uluslararası şirketteki kariyer hedeflerinde değişiklik yapma gereği duymamıştı. İstikrarla büyüyen bu şirket, yönetici kadroları için ülke genelinde çok sayıda alım yapacaktı, bu nedenle kariyerinin henüz başındaki genç yönetici adayları için büyük bir fırsat ve şans olarak yorumlanıyordu bu durum.

Kısa bir süre sonra, kendini insan kaynakları müdürü olarak tanıtan kişi, toplantının amacını ve içeriğini anlatan beş dakikalık bir sunum yaptı. Masadaki altı kişi bir ekip olacak ve bir örnek gündem üzerinden görüşme yaparak en doğru kararı almaya çalışacaktı. Adına “role play” dedikleri bu uygulamada, şirketin yeni bir ofise ihtiyaç duyduğu, bu ofisin nerede ve ne büyüklükte kurulacağı tartışılacaktı; ihtiyaçlar, maliyetler vb. analiz edilecekti; bu toplantı boyunca yönetici adayları gözlemlenecek; kişilerin karar alma ve ikna etme becerileri, problem çözme, yaratıcı alternatifler üretme,

sosyal iletişim ve ekip çalışmasına yatkınlık gibi becerileri ölçülecek; kimin hangi pozisyonda ne kadar verimli olup olamayacağı değerlendirilecekti.

Toplantı başladığında, sözü alan orta yaşlı adam, son derece gür ve berrak sesiyle ve özgüvenli tavırlarıyla toplantının doğal lideri olmuştu bile. Önündeki kâğıttan bir veriyi okuduktan sonra tek tek herkesin fikrini soruyordu, soru sorduğu kişinin yüzüne bakarak soruyu kime yönelttiğini belli etmiş oluyordu ancak Berna kendisine soru sorulduğunda, kendi yüzüne bakılmakta olduğunu görmediğinden sorulara sürekli geç cevap veriyordu, toplantının akışı sürekli kesintiye uğruyordu; gruptaki diğer kişiler de Berna'nın fikrini ya da onayını almak istediklerinde onun yüzüne bakıyor ancak bir tepki alamayınca bu durumu es geçiyorlardı. Defalarca tekrarlanmasına rağmen bu sorunu çözmek kimsenin aklına gelmiyordu, yine kendisine yöneltilen bir soru karşısında sessizce durmakta olan Berna'ya, "Evet siz, buyurun siz, size soruyorum" deyip duran kişiye ve tüm gruba şu çözümü önerdi Berna: "Benim ismim Berna, bana bir şey sorduğunuzda hemen öncesinde ismimi söylerseniz daha az yorulursunuz." Her biri belli bir kültürel düzeyde ve en az yüksek lisans sahibi olan bu sözüm ona eğitilmiş insanların bu kadar basit bir çözümü bulmaktan aciz olmaları şaşırtıyordu Berna'yı... Ekip bildiği tüm yabancı kelimeleri kısıtlı bir sürede, anlamlı bir cümle içinde kullanma yarışmasındaymış gibi duymadan dinlemeden sürekli konuşurken, Berna da oturduğu yerde bunları düşünüp durdu.

Nihayet toplantı bittiğinde herkes ayaklandı ve birbirine "İyi günler, memnun oldum" gibi ayrılma cümleleri kurmaya başladı, Berna'da ayağa kalkmıştı, Berna'yla vedalaşanlar, daha bir yüksek sesle ve tane tane konuşmaya çalışıyorlardı, Berna anlama gücünü olmadığı söylemek istedi ama vazgeçti, kulağının dibinde "Memnun oldum Berna Hanım" diye bağırarak kişiye sakın olmasını söyleyecekti ki, o arada bir başkası, Berna'nın masanın kenarındaki elini, iki eliyle birden kavrayıp tokalaşma çabasına girmişti.

Berna salonda yalnız kaldığında, daha kötü bir iş görüşmesi olamazdı diye düşündü. Sonuç belliydi. Hiç geciktirmeden sonuçlar kişilere bildirildi, Berna hiç birini işe almadı.

Mış Gibi Yapmak Huzursuzluk ve İlgisizliğe Sebep Oluyor

Elif Emir Öksüz

filerime@gmail.com

Sayı 38, Nisan 2017

şimdi gözlerimizi bağlıyoruz ve etrafta dolaşmaya çalışacağız. Kr gibiymiş yapıp, kr olanların hayatlarının nasıl olduğunu anlayacağız. Haydi bakalım bir gönüllü alayım. Tekerlekli sandalyeye oturup yryemiyormuş gibi yapacak biri lazım. Sonuçta empati dolacaksınız, haydi!

Adına simülasyon denen bu saçmalıklar ne yazık ki eğitim dünyasında ve akademik dünyada sıklıkla kendine yer buldu. İnsanlar bu tumturaklı mizansenleri ortaya koyabilmek için harcadıkları çabalar nedeniyle kendilerini mutlu ve huzurlu hissetti. Öyle ya, engellileri anlamak içindi her şey. Peki kadınları anlamak için etek giyin, erkeklerle empati kurmak için kravat takın desem ne dersiniz?

Biz engelliler olarak, elimizden geldiğince ve dilimiz döndüğünce bu mış gibi yapma saçmalığına karşı çıktık hep. Hiçbir bilgi ve beceri sahibi olmadan oynanan bu komedinin, faydadan çok zarara sebep olduğunu savunduk. Gzn bağlayıp ortalığa beş dakikalığına salıverilen insan, ne baston kullanmayı bilir, ne diğer duyularından bizim kadar yararlanmayı. Dolayısıyla kendini derin bir çaresizliğin içinde hissedebilir. İşin kötüsü, tüm krleri hep bu çaresizlikle birlikte yaşıyor zannedebilir.

Neyse ki bazı bilim insanları olaya bizimle aynı açıdan bakıyor. Psikolog Michelle Nario-Redmond yaptığı son araştırmayla, simülasyonların engellilere ve engelliliğe yönelik korku, endişe ve acıma duygularını ortaya çıkardığını ve faydadan çok zarar verdiğini gösterdi. Birkaç dakikalığına engelliymiş gibi yapmanın, engellilerin kullandığı çeşitli baş etme mekanizmalarını ve teknikleri anlamada yetersiz kaldığını ortaya koydu. Araştırmanın sonunda, engellilikle ilgili bir şeyler öğrenmek isteyen insanlara, engelli

kişilerle birlikte vakit geçirmeleri, onların ilgi alanları ve başta erişilebilirlik sorunları hakkında bilgi edinmeleri ve engelsiz hayat mücadelelerine nasıl katkıda bulunabileceklerini sormaları öğütleniyor.

İşte, bizim söylediklerimize bilimsel bir destek. Bu tarz simülasyon çalışmalarından medet ummanın modası batmıştır. Artık dağılılıyoruz.

Kaynak

<https://www.sciencedaily.com/releases/2017/04/170411151019.htm#.WPAXD3bv1Bs.facebook>

Hevesim Kursağımda Kaldı

Gülcan Altun

guleycane@gmail.com

Sayı 38, Nisan 2017

Deyim tam anlamıyla yerini buldu ve duyar duymaz tüm yüzüme yayılan sırıtma şaşkınlıkla dona kaldı. Üç boyutlu bir emoji ifadesi olsa ne denebilir? Ağız kulaklarına varan sırıtmadan mosmora geçme surat ifadesi...

Bu yılki Ankara Engelsiz Filmler Festivali'nin posta kutuma gelen bülteninin konusunu duyduğumdaki halimden söz ediyorum size. Engelsiz Filmler Festivali 5. yılında 3 şehirde, diyordu iletinin konu bölümünde. Ben de bu üç şehri Ankara-İstanbul ve İzmir'e yordum ve başladım hevesle gülmeye. İletiyi açtım ve okumaya başladım ki ne göreyim? İzmir değil, Eskişehir'miş o üçüncü şehir. E ne diyeyim? Selam olsun İzmir Belediyesi'ne...

Aslında artık Ankara Engelsiz Filmler Festivali değil, Ankara'sı kalktı. Sadece Engelsiz Filmler Festivali olarak adlandırılıyor. Çünkü 5. yılında Festival kültürel hayata eşit katılım ilkesini Ankara dışına da taşıyor ve iki ilde daha takipçileriyle buluşuyor. Bu sene Ankaralıların yanı sıra Eskişehir ve İstanbullular Mayıs ayı başında sinemada film izlemenin keyfine doycaklar.

Artık biliyorsunuz, Engelsiz Filmler Festivali, erişilebilirliği festivalin her anına yediyor. Her türlü faaliyeti tüm katılımcılara anlaşılabilir ve katılınabilir kılıyor. Bu kapsamda gösterimlerin yapıldığı tüm salonları erişilebilir mekânlarda gerçekleştiriyor. Açılış ve ödül törenleri dâhil tüm gösterim ve yan etkinlikleri görmeyenler için sesli betimlemeli, duymayanlar için işaret dili ve alt yazı seçenekleriyle sunuyor. Otizmli bireyleri de göz ardı etmiyor ve festival bünyesinde Otizm dostu gösterimle uygun ortam, ses ve ışık düzenlemeleriyle otizmli kişilerin de sinema tadında film izleyebilmesini sağlıyor.

Tabii ki Festival düzenleyicisi yine Puruli Kùltür Sanat. Festival ana destekçisi ise Açık Toplum Vakfı. Bunun yanı sıra Avrupa Birliđi Türkiye Delegasyonu, British Council, Ankara Fransız Kùltür Merkezi, Goethe-Institut Ankara, İrlanda Büyükelçiliđi ve İsviçre Başkonsolosluğu Festival destekçileri arasında yer alıyor.

Festival'in erişilebilirlik düzenlemeleri her sene olduğu gibi bu yıl da Sesli Betimleme Derneği tarafından gerçekleştiriliyor. EEEH Dergi okuyucularının çoğu bir filmin erişilebilir olması ne demektir biliyordur ancak biz gene de bilmeyenler için bir kez daha açıklayalım. Festival bülteninde de anlatıldığı gibi; Filmdeki diyaloglar dışında olayın geçtiği mekân, zaman, karakterler, sessiz gelişen olaylar ve diğer dikkat çeken görsel öğelerin bir dış ses tarafından görmeyen seyirciye aktarılmasıdır. Bununla birlikte duymayanlar için de filmdeki diyalog ve sesler ayrıntılı alt yazı ile eş zamanlı olarak ekranın sağ alt köşesine yerleştirilen bir işaret dili çevirmeni tarafından seyirciye tercüme ediliyor.

Erişilebilir sunumlar tabii ki sadece filmler için geçerli değil. Festival bildiğiniz gibi baştan aşağı erişilebilir. Gösterimler sonunda film ekipleriyle yapılan söyleşiler ve atölye çalışmaları da işaret dili çevirmeni eşliğinde gerçekleştiriliyor. Açılış ve ödül törenleri de hem işaret dili hem de sesli betimleme ile herkes için izlenebilir ve anlaşılır hale geliyor.

2013 yılından bu yana toplamda 112 filmi görmeyen ve duymayanları dışlamadan tüm sinemaseverlerle buluşturan Festival'de bu yıl da uzun, kısa ya da belgesel formatında 35 film, yine erişilebilir bir şekilde izleyicilere sunuluyor. Filmler geçen yıl olduğu gibi bu yıl da Engelsiz Yarışma, Türkiye Sineması, Dünyadan, Sinema Tarihinden, Uzun Lafın Kısası, Engel Tanımayan Filmler, Çocuklar İçin ve Otizm Dostu Gösterim tematik başlıklarına ayrılmış olarak gösterilecek.

Bu yıl Festival etkinliklerine bir yenisi daha eklenmiş: Sanal Gerçeklik Deneyimi. Her sene kapsamını genişletmeyi amaçlayan ve bu bağlamda yurt dışındaki benzerleriyle sürekli görüş alış verişinde bulunan Puruli Kùltür Sanat, Engelsiz Filmler

Festivali'ne geçen yıllarda Otizm Dostu Gösterim ve Erişilebilir Fotoğraf sergisini eklemiştir. Bu sene ise yeni bir yan etkinlikte katılımcılarını iki farklı projede Sanal Gerçeklik Teknolojisi ile tanıştırıyor.

Festival bülteninden öğrendiğimize göre 2015'ten beri Cannes, Berlin, Sundance, Locarno, Toronto gibi önemli film festivallerinin programlarında kendine yer bulan sanal gerçeklik deneyimleri, seyircilerin sanal gözlük aracılığı ile interaktif bir deneyim yaşamasını sağlıyormuş. Bunu erişilebilir halde deneyimlemek düşüncesi hakikaten iştah kabartıcı.

Festival bu yıl üç ayrı kentte ama açılış ve ödül törenleri ilk göz ağrısı olan Ankara'da. Açılış töreni 18 Mayıs'ta; Engelsiz Yarışma sonucu kazananlara ödülleri verileceği ödül töreni ise 23 Mayıs'ta her ikisi de Goethe-Institut Ankara'da. Gösterim mekânları her sene olduğu gibi ortopedik engellilerin erişimine uygun olan mekânlarda. Tüm sinema salonlarının erişilebilir olduğu günleri en kısa sürede görebilmek ümidiyle bu yıl ki mekânları da bildirelim. Festival, Eskişehir'de Taşbaşı Kültür ve Sanat Merkezi; İstanbul'da, Boğaziçi Üniversitesi Sinema Salonu SineBu; Ankara'da ise geçen yıl olduğu gibi Çağdaş Sanatlar Merkezi ve Ulucanlar Cezaevi Sinema Salonu'nda.

Bu salonlardan biri olan Sinebu hakkında gene bültenden aldığımız açıklamayı da eklemek isterim. SineBu, Mayıs 2016'da Boğaziçi Üniversitesi bünyesinde faaliyete geçti. Görmeyen sinemaseverlerin sesli betimleme ile film izlemesine imkân veren bir sistemle donatılarak Türkiye'de bu uygulamaya ilk kez yer veren sinema salonu olan SineBU, İstanbul'un engellilere uygun düzenlemelerle anti ayrımcı sinema salonu olmayı amaçlıyor. Diğer tüm sinema salonlarına da örnek olması da cabası.

Bu engelsiz mekânlar Festival'e Eskişehir Büyükşehir Belediyesi ile Ankara'nın Çankaya ve Altındağ Belediyeleri ile Boğaziçi Üniversitesi tarafından sağlanıyor.

Her sene olduğu gibi bu sene de Festival'in tüm etkinlikleri katılımcılarına ücretsiz sunulmakta.

Bu yazıda geçen yıllarda olduğu gibi filmlerin ve yan etkinliklerin ayrıntılı bilgilerini vermeyeceğim. Hem yazıyı oldukça uzatıp sizleri sıkmamak hem de Festival sitesini

ziyaret ederek sunumları ve daha fazlasını merak ederek ulaşmanızı sağlamak istiyorum.

Ancak bu yazıda değinmek istediğim bir şey var. Geçen sene de Festival ana destekçisi olan Açık Toplum Vakfı'nın ne olduğunu merak ettim ve sitesinde amaç ve hedeflerine bir göz attım. Sitelerini tıklayıp incelemenizi sizlere de tavsiye ederim ama "amacımız" başlığı altındaki açıklamalarını izninizle buraya da almak isterim:

Açık Toplum Vakfı, Türkiye'nin insan hakları, demokrasi ve evrensel değerlere karşı daha duyarlı ve daha açık bir toplum olabilmesi amacıyla 20 Ağustos 2008'de kurulmuş olup, AB-Türkiye üyelik süreci, reform, kadın hakları, eğitim, bölgesel farklılıkların giderilmesi, sivil toplumun güçlenmesi gibi öncelikli ilgi alanlarına giren girişimleri proje veya kurum ölçeğinde desteklemek amacıyla faaliyet göstermektedir.

Hedeflerimiz başlığı altında açıklanan bölümden süzebildiğim şu cümleleri ise özellikle burada vurgulamak istedim. Açık toplum, sosyal hakların tüm olarak sağlandığı bir toplumu hedefler. Aynı zamanda açık toplum, bireylerin bilgiye ulaşabilme ve bilgiyi yayabilme özgürlüğüne sahip olduğu toplumdur. Bununla birlikte Açık Toplum demokrasiyi hedefler, bireyin ve toplumun yanında yer alır. Açık Toplum ideali tüm bireylerin farklılıklarını koruyarak ve kendilerini her anlamda güvende hissederek hukukun üstünlüğüne dayalı güçlü bir sivil toplum yaratmayı hedefler.

Açık Toplum Vakfı'nın hedeflediği gibi bir toplumda, farklılıklarımızla yan yana, kaygısızca sokaklara dağılıp parklarda yayıldığımız, akşamına da acaba erişilebilir midir sorusu kafamızda oluşmadan sinemaya gidebildiğimiz günlerin uzak olmamasını umarım.

Son söz olarak yinelemek isterim ki "Bir gün herkesle aynı anda, düzenlenen her festivalde; yani İzmir, Adana ya da Diyarbakır demeden tüm festivallerde bir arada olabilmek dileğiyle..."

Engelsiz Filmler Festivali hakkında ayrıntılı bilgi için Festival'in resmi web sitesine bakınız:

<http://www.engelsizfestival.com/tr/>

Duyuruları takip etmek için sosyal medya hesapları ise şöyle:

Facebook:

<https://www.facebook.com/engelsizfestival>

Twitter:

<https://twitter.com/engelsizff>

Festival düzenleyicisi ve ana sponsoru hakkında detaylı bilgi için:

Puruli Kùltür Sanat:

<http://www.puruli.co/tr/>

Açık Toplum Vakfı:

<https://aciktoplumvakfi.org.tr/>

Kör Oyunlarının Değişimi ve Değiştirdikleri

Oğuzhan Al

06aloguzhan@gmail.com

Sayı 38, Nisan 2017

Merhaba sevgili okur,

Kısa bir aradan sonra sizlerle tekrar birlikte olmak güzel şey. Bu aralar oldukça yoğun bir dönem geçiriyorum. Ancak bu arada yazmak, bir şeyler anlatmak bana oldukça iyi geliyor. Bu kez size çok farklı bir konudan bahsedeceğim, “kör oyunlarından”. Bir diğer deyişle “ses oyunlarından”.

Bildiğimiz gibi son 10 yılda hızlı bir şekilde bilgisayarlar ve türevleri hayatımızda yer edindi. Öyle ki 90'larda çocukların oynadığı oyunlarla 2000'lerde çocukların oynadığı oyunlar arasında çok büyük farklar var. Çocuklar artık sokağa çıkmıyor. Bilgisayar başında içine girdikleri oyun deryasında yüzüyor. Öyle ki bu bilgisayar oyunları sadece çocukları kendisine çekip bağımlı yapmıyor, aynı zamanda her yaştan, her ekonomik ve eğitim düzeyinden insan bu oyunlarla zaman harcıyor.

Garip bir şekilde 90'lı yılların başında henüz körler bilgisayarla yeni yeni haşır neşir olmaya başlamışken sese dayalı ve görselliği hiç bulunmayan oyunlar yazılmaya başlandı. 2011 yılına kadar bu oyunları körler internete bağlı olmayan bilgisayarlarında oynadı. Kör oyunları genel itibarıyla tek boyuta indirgenmiş halde tasarlandı. Sağdan sola giden nesnelere ses ortaya geldiğinde vurma, sağa ya da sola giderek nesnelere sesini ortalama suretiyle vurma, yine sağa giderek veya sola giderek karşılaşılan düşmanları vurma... Sese dayalı bu oyunların sayısı azımsanmayacak kadar fazlaydı. Ancak oyunların kalitesi veya sürükleyiciliği genelde zayıf kalıyordu. Bu kadar fazla tek boyuta dayalı oyunun arasında bir firmanın yapmış olduğu iki oyun ise 2 boyut üzerineydi. Birinde bir bina içerisinde siz yürüyor ve düşman olan yaratıkları avlıyorken,

diğerinde de tank kullanarak düşman tanklarla veya düşman askerlerle savaşıyordunuz. Ben burada bir parantez açarak iki boyutlu oyunların bizim için önemli olduğunu belirtmek istiyorum. Zira geniş ve karmaşık haritalarda sanal olarak dolaşan bir kör, bu bölgeleri hayal ederek zihninde harita canlandırması yapabilir. Hatta oyundan edindiği tecrübelerle gitmiş olduğu yerleri kullanarak gitmediği bir yere dair zihninde rota çizebilir. Gittiği yerleri kuş bakışı olarak zihninde kurgulayan bir kör bu sayede yön bulma becerisini daha fazla kullanarak bu becerisini geliştirebilir. Daha sonra yapay zekânın hâkim olduğu ve internete bağlı olmadan oynanan oyunlar kendisini yavaş yavaş online oyunlara bıraktı. Bu tarz oyunların başında araba yarışı bulunuyor. Bu oyunda bilgisayarla yarış yapabildiğiniz gibi arkadaşlarınızla da yarış yapabiliyordunuz. Ben bu oyunun da kişide refleksleri ve hız zaman orantısını güçlendirdiğini düşünüyorum.

Asıl devrim ise bence Amerikalı bir kişinin yazmış olduğu oyunla gerçekleşti. Bu oyun onlarca kişinin online olabildiği ve yaratıkları öldürdüğü bir oyundu. Oyun sizin öldürdüğünüz yaratıkların sayısına ve tamamlamış olduğunuz görevlere göre size level atlatıyordu. Bu da oyunun sürekliliğini artırıyor. Arkadaşınızla beraber bölgede gezebiliyor, yardımlaşabiliyor ve hatta yer tarif edebiliyor, yer tarifi alabiliyordunuz. Bu oyun kör oyunları arasında ilk defa sadece internete bağlı oynanabilen ve ilk defa bu kadar kişinin aynı anda çevrim içi olduğu bir oyun oldu. Oyundaki haritaların büyük olması, haritalar içerisinde çokça karışık bina bulunması sizin yön bulma becerinizi artıracak bir unsurdu. Ayrıca haritalara sürekli yenileri ekleniyordu. Bu sayede sürekli yeni yerler öğrenmek, yeni yerler keşfetmek zorunda kalıyordunuz. Oyunda dönüş için fareyi kullanmak ise körler için oldukça yeni bir şey oldu. Fare hareketinize göre oyundaki kişinin açısının değişmesi, hem klavyenin hem de farenin çok hızlı ve etkin bir şekilde kullanılması körler arasında ciddi bir değişimdi. Ayrıca sohbeti kullanarak diğer ülkelerdeki körlerle tanışabiliyor, oyun içerisinde yardımlaşırken dil becerinizi geliştirebiliyordunuz. Aslında bu oyun bir taraf tan da oyun koderlerine körlerin online oynayabilecekleri oyun yapılmasının zor olmadığını da gösterdi. Çünkü bu oyunu yazan kişi server olarak kendi kişisel bilgisayarını kullanıyordu.

Ben burada bu oyunla ilgili küçük bir anı paylaşmak istiyorum. Oyundaki görevlerden birinde haritaya dağılmış olan kasaları toplayıp kamyonu yüklüyorsunuz. Tabii kasaları yüklerken de bulunduğunuz mekânın kapıları ve camları teker teker yaratıklar tarafından kırılıyor ve yaratıklar içeri girip size saldırmaya başlıyor. Hem yaratıkları öldürmek hem de kasaları toplayıp kamyonu dizmek zorundasınız. Bir gün oyunun yazarıyla yapılan bir sohbeti dinlerken şöyle bir soru geldi: “Kör değilsiniz ve kör olmamanıza rağmen tamamen körlere özgü bir oyun yaptınız. Gerçek hayatta hangi işle uğraşıyorsunuz?” Koder ise şöyle bir cevap vermişti: “Ben oyunda siz ne yapıyorsanız gerçek hayatta onu yapıyorum, kamyonu kasaları yüklüyorum.”

Körler için bu kadar değişimi getiren bu oyunu bir bilgisayar mühendisi, yazılım mühendisi değil, parasını hamallık yaparak kazanan bir kişi yapmıştı.

Bu oyundan sonra savaş ve strateji oyunları dışında masa oyunlarında da büyük bir gelişme oldu. Önce karşılıklı oynayabileceğiniz bir tavla oyunu yazıldı. Daha sonra içinde onlarca masa oyunu bulunduran yine onlarca kişinin aynı anda çevrim içi olabildiği, çok kişili oyunların bulunduğu bir platform oluşturuldu. Masa oyunları içerisinde de bilgisayarla oynanan oyunlarda ciddi denemeler yapıldı. Bununla beraber satranç oynayanlar için birçok alternatif oluşturuldu.

Daha sonra yine benim devrim mahiyetinde gördüğüm birkaç oyun yazıldı. On dört yaşında bir çocuk kör oyunları yazan bir firmanın oluşturmuş olduğu bir oyun diliyle oyun yazmaya başladı. Diğer firmaların gelişmiş program dilleriyle denemediğini, sınırları daha çok belli olan ve oldukça gelişmemiş bir program diliyle denedi. Denenen şey oyun içerisinde bulunan haritayı iki boyuttan üç boyuta çıkarmaktı. Artık sadece uzunluğu ve genişliği olan bir haritada değil aynı zamanda yüksekliği de bulunan bir haritada dolaşıyordunuz. Oyun içerisinde 10'dan daha fazla büyük haritanın bulunması; dağlar, mağaralar, ormanlar, şelaleler, ağaçlar, okyanuslar, çöller köprülerin kullanılması oldukça yeniydi. Artık zihninizde kurguladığınız haritayı iki boyutta değil üç boyutta düşünmeniz gerekiyordu. Bu oyunlar da yine onlarca körün çevrim içi olabildiği, birbirileriyle savaştığı ya da hayatta kalmak için mücadele ettiği oyunlardı. Oyunların senaryosundan ziyade harita sisteminin ciddi bir değişim olduğunu düşünüyorum.

Oyunun mantığı gereği çokça kişiyle sohbet etmek zorunda olmanız dil becerinizi artırmak için önemli bir unsur.

Tabii benim anlattıklarım ana arterler. Bu arada çokça oyun yazıldı senaryoları farklı olan. Haritası olan oyunların körlerdeki mekân analiz etme, zihinde harita canlandırma ve rota çizme becerilerini artırdığını düşünüyorum. Ayrıca en çok kullandığımız organımız olan kulaklarımızın ses hassasiyetini artırmak için ciddi bir araç olduğunu da eklemek istiyorum.

Son olarak konuyu toparlamak gerekirse, bilgisayar oyunlarının kişiye göre bilişsel ve psikolojik zararları yanı sıra körlerin birçok zihinsel ve işitsel becerisine katkı sağlayacağını düşünüyorum. Katkının ne derecede fazla olduğunu ve net olarak hangi becerileri geliştirdiğini saptamak ise tamamen bir araştırma konusu. Dün hayal edemediğimiz birçok şey bugün artık mevcut. Bu konuya daha çok ilgi duyan ve bu alanda yeteneği bulunan daha çok oyun yazarının yetişmesi ciddi bir sektör oluşturacaktır. Hayaller yaklaşmakta olan gerçeklerin gölgeleri ise o gölgelerde bir gün sadece körlerin oynadığı değil herkesin oynayabildiği ve oyun içerisinde eşit şartlarda yarışabildiği oyunların yazıldığını görüyorum.